

Verslag gevoerde gesprekken – Project De Hoort (omvorming landbouw naar natuur)

Betrokken partijen

1. **Eigenaren projectpercelen**
2. **Aanpalende eigenaars**
3. **Pachters**
4. **Bewoners Hoortweg 2**
5. **Natuurmonumenten**
6. **Provincie Noord-Brabant**
7. **Provincie Limburg**
8. **Waterschap De Dommel**
9. **Haskoning**

Aanleiding en doel

Het project op Landgoed De Hoort is een belangrijke stap in de transformatie van circa 43 hectare voormalige landbouwgrond, die verpacht is geweest en in eigendom is van de familie de l'Escaille. Deze gronden, gelegen rond het moerascomplex De Hoort, maken deel uit van een uniek landschap dat samen met het aangrenzende Landgoed Het Lo en de Laurabossen een essentiële schakel vormt binnen het Natura 2000-gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven.

De doelstelling is herstel en versterking van de natuurkwaliteit in en rond De Hoort. Door de landbouwfunctie af te bouwen en de percelen te ontwikkelen tot natuur, wordt een robuuster ecosysteem gecreëerd.

Deze transformatie draagt niet alleen bij aan de instandhoudingsdoelen van Natura 2000, maar bevordert ook een duurzamer gebruik van de gronden. Het project schept kansen voor een rijk mozaïek van natuurtypen, zoals droog schraalland, vochtig hooiland en laagveenbos.

Zo wordt De Hoort opnieuw een plek waar natuur, cultuurhistorie en landschap elkaar versterken, en waar de maatschappelijke opgave voor natuurherstel tastbaar wordt gemaakt.

Tijdslijn en inhoud van de gesprekken

2020–2021 – Verkenning

De eerste gesprekken, georganiseerd door Natuurmonumenten, richtten zich op het informeren van eigenaars, pachters en aanpalende eigenaars van de doelstellingen van de provincies. Ook de bewoners van de Hoortweg 2 werden geïnformeerd door de eigenaars. De gesprekken gingen over de ecologische doelstellingen, de toekomstige inrichting van de gronden, en dus ook over beëindiging of verplaatsing van pacht.

- Pachters kregen uitleg over de noodzaak van verschraling van landbouwgronden en mogelijke maatregelen zoals afgraven en extensieve begrazing.
- Aanpalende eigenaars werden betrokken om te waarborgen dat maatregelen geen negatieve gevolgen zouden hebben voor hun gronden.
- Bewoners op de Hoortweg 2 werden geïnformeerd dat de plannen geen directe gevolgen zouden hebben voor rust, bereikbaarheid en landschap.

2022 – Uitwerken opties

In deze fase werden concrete maatregelen op het terrein besproken, op basis van de studies en onderbouwingen van Haskoning:

- verwijderen van de bouwvoor op enkele percelen – om nutriëntenrijke lagen af te graven en zo de verschraling te versnellen;
- gedeeltelijk dempen van sloten – om het water langer in het gebied vast te houden en de hydrologie te herstellen;
- aanplant van hagen, bomenrijen en bosjes – om de landschappelijke variatie te vergroten en ecologische verbindingen te versterken.

Met de pachters is verder overlegd over de vrijwillige beëindiging van pacht op de betrokken percelen en de gevolgen daarvan voor hun bedrijfsvoering. Omdat er nauwelijks ruilgronden beschikbaar waren, hebben de provincies een regeling voor pachtafkoop uitgewerkt.

Parallel overlegde Waterschap over thema's als peilbeheer. Daarbij werd gekeken hoe de waterstanden in en rond De Hoort beter afgestemd konden worden op de gewenste natuurdoelen.

2023–2024 – Vastlegging plannen

Op basis van de gevoerde gesprekken en de aanvullende hydrologische en bodemstudies van Haskoning werd het projectplan verfijnd en in september 2024 vastgesteld. Tijdens dit proces is rekening gehouden met opmerkingen van eigenaars, aanpalende eigenaars en pachters, zodat mogelijke negatieve effecten op hun gebruiksbelangen en het landschap zorgvuldig zijn meegewogen.

De belangrijkste aanpassingen en keuzes houden in:

- In plaats van grootschalig afgraven ten zuiden van het moeras wordt gekozen voor drie jaar maïsteelt zonder bemesting als verschralingstechniek. Daarna volgt de omvorming naar grasland. Dit is minder ingrijpend voor landschap en natuur en sluit beter aan bij de praktijkervaringen in het gebied.
- Slechts één perceel wordt daadwerkelijk afgeplagd, gelegen in het centrum van het landgoed (zuidzijde Ringselven), grotendeels op grondgebied van Weert en voor een klein deel in Budel.
- Waterhuishouding – er worden minder sloten gedempt dan oorspronkelijk voorzien, om wateroverlast op aangrenzende landbouwpercelen te beperken en een evenwichtige waterhuishouding te behouden. Het Waterschap De Dommel blijft

verantwoordelijk voor de hoofdsloten en de doorstroming van het Belgisch afkomstig water door De Hoort naar het Ringselven.

- Beheermaatregelen – inzet van extensieve begrazing op geselecteerde percelen om een halfopen landschap te creëren, in plaats van uitsluitend maaibeheer. Dit vergroot de variatie in vegetatiestructuren en komt de biodiversiteit ten goede.

In februari en maart 2023 voert de provincie overleg met de gemeentes Weert en Cranendonck over mogelijke compensaties voor eigenaars en verdienmodellen voor toekomstig beheer van het landgoed in de context van de geplande ingrepen van het project. Daarbij gaven de gemeentes aan dat nieuw rood als optie niet haalbaar is.

2025 – Afronding

Het projectplan en de bijbehorende subsidieaanvraag zijn begin 2025 goedgekeurd. Beide provincies hebben de nodige subsidies toegekend. Alle pachters hebben ook ingestemd met pachtafkoop; de overeenkomsten zijn ondertekend, uitbetaald en door de Grondkamer bekrachtigd.

Daarnaast hebben de eigenaren een kwalitatieve verplichting ondertekend met beide provincies. Dit is een juridische afspraak die onlosmakelijk met de grond verbonden blijft. Hiermee leggen de eigenaren zich vast om de percelen duurzaam in te richten en te beheren als natuur, in lijn met de vastgestelde natuurdoeltypen (zoals Droog schraalland [N11.01] en Vochtig hooiland [N10.02]).

Reacties en verwerking

Bij de vaststelling van het plan is er zoals beschreven rekening gehouden met de reacties van betrokkenen:

- Pachters en eigenaars vroegen om duidelijkheid voor hun bedrijfsvoering op enkele percelen die agrarisch in gebruik zouden blijven. Dit leidde tot aanpassingen in het plan rond slotendemping en afgraven.
- Aanpalende eigenaars vroegen eveneens garanties dat hun landbouwpercelen geen negatieve neveneffecten zouden ondervinden. Dit resulteerde in dezelfde aanpassing: het terugbrengen van het aantal te dempen sloten en een zorgvuldiger afgravingsstrategie.
- Bewoners van de Hoortweg 2 hadden geen bezwaren en gaven juist aan te willen bijdragen aan natuurinitiatieven.
- Waterschap De Dommel benadrukte het belang van peilbeheer. Dit blijft onder hun verantwoordelijkheid en wordt afgestemd met de omgeving.
- Provincies en Natuurmonumenten ondersteunden de uitvoering van het project in de volle breedte: van het uitwerken van de aanlegplannen en het onderhandelen over pachtafkoop, tot het begeleiden van subsidieaanvragen, het uitvoeren van de afkoop en het tekenen van de kwalitatieve verplichting met de eigenaars, met gehoor voor de gevoeligheden van allen.

Conclusie

Het proces rond De Hoort laat zien dat vroegtijdige en open gesprekken met pachters,

eigenaars, buren en betrokken instanties meer opleveren dan enkel het oplossen van knelpunten. Door ruimte te geven aan zorgen en gevoeligheden is er vertrouwen ontstaan en konden keuzes worden gemaakt die zowel de natuur als de omgeving ten goede komen. De verwachting is dat dit zorgvuldig opgebouwde draagvlak zich zal vertalen in een soepel verloop van de uitvoering, met blijvende steun van de betrokken partijen. Daarmee sluit het project aan bij de kern van het omgevingsgesprek: niet alleen een plan realiseren, maar ook relaties versterken en de toekomst van het landschap gezamenlijk dragen.